

Sint Pietershal *Nes*

Sint Pietershal, Sint Pietershalsteeg 3/ Oudezijds Voorburgwal 274

Het is niet bekend wanneer deze voormalige kapel van het Sint Pietersgasthuis gebouwd werd. Want dié kapel is de basis voor dit gebouw. In 1492 werd het Sint Elisabethgasthuis op de Dam samengevoegd met dat Sint Pietersgasthuis. Dat was niet omdat ze zoveel ruimte op twee locaties niet meer nodig hadden, maar de Vroedschap had voor uitbreiding van het stadhuis zijn oog laten vallen op het gasthuis op de Dam. In de Nes zullen aanzienlijke voorzieningen getroffen zijn om het St. Elisabeths te kunnen opnemen. Het is waarschijnlijk dat toen een nieuwe of grotere ziekenzaal gebouwd moest worden en dat daarvoor de kapel werd omgebouwd. Die zaal had een voor die tijd enorme bouw lengte die van de Oudezijds Voorburgwal tot de Nes reikte.

Links de quizfoto van week 31 2017 en onder een historiserende tekening van de kapel van het Sint Pietersgasthuis, op basis van een kaart uit 1544.

In 1579, een jaar na de Alteratie, verhuisde het Sint Pietersgasthuis naar de geconfisqueerde kloosters der Oude en Nieuwe Nonnen. Die verhuizing ging stukje bij beetje en was pas in 1603 volledig afgerond door de onthulling van een nieuwe toegangspoort. De oude ziekenzaal van het gasthuis aan de Nes werd grondig verbouwd en in 1583 opende hierin op de begane grond de zogenaamde Grote Vleeshal, een overdekte plaats voor de vleesbanken waar onder stadstoezicht het vlees aan particulieren verkocht werd.

In 1779 verrees in de plaats van de vleeshal een nieuwbouw in Louis XVI-stijl naar ontwerp van stadsarchitect Abraham van der Hart. De gebruikers bleven dezelfde: de vleesbanken onder en de apothekers boven. Tot in de 19de eeuw was hier een apothekers-laboratorium en werden de examens afgenomen. Les- sen volgden de studenten elders.

In 1797 veranderde er een en ander door de Franse overheersing. Op de benedenverdieping kwam o.m. een politiepost. In 1853 vestigde zich de Stadsdrukkerij in de voormalige vleeshal.

In 1929 werden plannen gemaakt om de gemeentelijke Girodienst (1917-1979) een nieuwe locatie te bezorgen en daarvoor werd de voormalige vleeshal uitgekozen. Die diende opnieuw ingrijpend verbouwd te worden; alle balklagen moesten vernieuwd worden. Het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, de

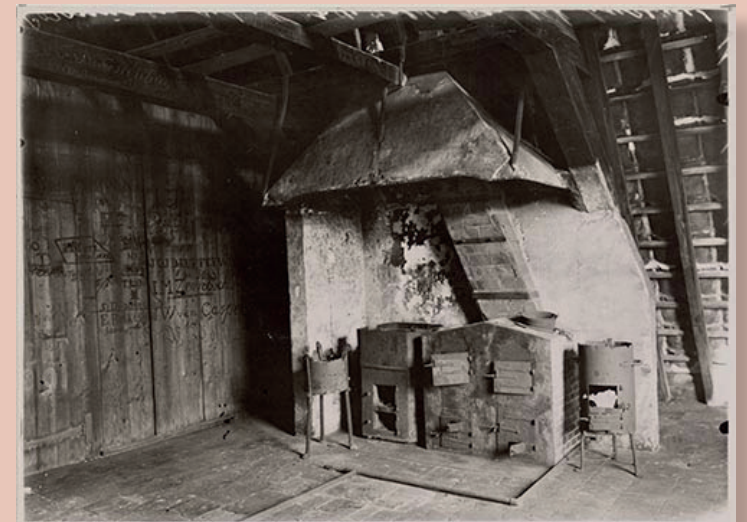
Boven: Het interieur van de Grote Vleeshal met links en rechts de vleesbanken. Hier kochten particulieren, moeders met kinderen. Tussen het gewoel lopen honden te bedelen om afval.

Links: De Grote en de Kleine Vleeshal ter weerszijden van de Boerenvismarkt (zoetwatervis). Dat op deze ets de Kleine Vleeshal groter lijkt dan de Grote Vleeshal heeft vaak voor verwarring gezorgd. De rechter hal is de kapel van het voormalige Margrietenklooster.

Links de nieuwbouw van Abraham van der Hart die in 1797 in gebruik genomen werd. Dit is de kant van de Oudezijds Voorburgwal. Rechts de bouw aan de kant van de Nes toen het stadsdrukkerij was.

Op de verdieping was een apothekerslaboratorium.

vereniging Hendrick de Keyser, de Bond Heemschut en het Genootschap Amstelodamum ijverden samen en om beurten voor behoud van zoveel mogelijk elementen van het oude gebouw. Verder dan de karak-

*Boven:
Ondanks vele inspanningen kon niet meer van de voormalige Grote Vleeshal behouden blijven dan de gevel aan de Oudezijds Voorburgwal.*

*Rechts:
Het gebouw van de Gemeentelijke Girodienst zoals het er vandaag staat.*

teristieke tuitgevel aan de Oudezijds zat er helaas niet in; de bijzondere verdiepingsvloer en het gemetselde fornuis van de apothekers sneuvelden samen met de balklaag waarop ze lag/stond. In 1930 begonnen de werkzaamheden en in mei 1933 opende het nieuwe girokantoor. Dit is het gebouw is dat van de quizfoto. Ter herinnering aan de voormalige vleeshal werd in 1944 de oude gevelsteen “Die Vinderskamer 1644” weer ingemetseld.

Grote en Kleine Vleeshal

Het is me wat met die vleeshallen. Een paar jaar na het in gebruik nemen van de St. Pietershal als vleeshal werd de kapel van het St. Margarethaklooster ook als vleeshal ingericht. Dat klooster lag iets zuidelijker dan de St. Pietershal en vandaag kent u het als het Brakke Grond-complex. Ook die kapel had een bovenverdieping en die kwam in gebruik bij de medische afdeling van het Atheneum Illustre. Er kwam een heuse snijzaal, het *Theatrum Medicum*. Dat moet u kennen door de anatomische les van professor Tulp, een schilderij dat op die bovenverdieping gesitueerd is.

De andere helft van de bovenverdieping werd gebruikt door de rederijderskamer d'Egelantier, met als motto "In Liefde Bloeyende". Prominent lid van deze kamer was Gerbrandt Adriaensz Bredero, sterker nog ..., de kamer dreef op de roem van het voornaamste lid. De kamer was niet gelukkig met de nieuwe buren en dat zou wel eens iets met lijkenlucht te maken kunnen hebben. Ze had voldoende invloed bij de Vroedschap dat de snijzaal naar het Waaggebouw

verplaatst werd. Ook die locatie was niet ideaal en toen in 1639 de rederijders verhuisden, trokken de medici weer naar de bovenverdieping van de Kleine Vleeshal. Nu namen ze de volledige bovenverdieping in gebruik. Het aantal studenten nam sterk toe en men bedelde bij de Vroedschap om een oplossing. Het Waaggebouw, waar de gildeverblijven van de medici al waren, lag voor de hand. De stad liet tussen de vier hoektorens van de Waag een nieuwe snijzaal maken in de vorm van een amfitheater. Daarboven kwam een nieuwe koepel met daglicht. In 1690 vertrokken de medici definitief uit de Kleine Vleeshal. Deze twee vleeshallen worden permanent met elkaar verwisseld, soms door autoriteiten die beter moesten weten, zoals in Amstelodamum. Jan Wagenaar, de 18de-eeuwse chroniqueur van de stad, laat geen twijfel en beschrijft de locaties zoals wij dat hierboven deden. Hij laat het verhaal gepaard gaan met een gravure waarop het nog eens staat aangegeven.

Boven: Links de Grote Vleeshal (1), rechts de Kleine Vleeshal (2)
Links: .De anatomische les van professor Tulp

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.

Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site

